

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:
Arthur Golden
MEMOIRS OF A GEISHA

Copyright © 1997 by Arthur Golden
Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-621-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ARTUR GOLDEN

*Memoari
jedne gejše*

Prevela Anđelka Cvijić

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

Rec priređivača

Jedne večeri u proleće 1936, kada mi je bilo četrnaest godina, otac me je odveo u Kjoto na baletsku predstavu. U vezi s tim, sećam se samo dve stvari. Prva je da smo on i ja bili jedini zapadnjaci u publici; napustili smo naš dom u Holandiji samo nekoliko nedelja ranije, a ja se još nisam navikao na našu kulturološku samoću i bio sam je i te kako svestan. Druga je osećanje zadovoljstva zbog otkrića da sam, posle više meseci intenzivnog učenja japanskog jezika, sada mogao da shvatim delove razgovora koje sam slušao. Što se tiče mladih Japanki koje su preda mnom igrale na sceni, u mom sećanju je živ samo magloviti utisak koji su na mene ostavili jarko obojeni kimoni. A u tom času ponajmanje sam mogao da znam da će, od tada pa za gotovo pedeset godina vremenske udaljenosti i još u Njujorku, jedna od njih postati moja dobra prijateljica i da će baš meni diktirati svoje izvanredne memoare.

Kao istoričar, memoare sam uvek smatrao izvornim materijalom. Životopis ne pruža toliko podataka o memoaristi koliko o njegovom svetu. On se od biografije mora razlikovati u tome što memoarista nikada ne može da dosegne perspektivu koju biograf poseduje kao nešto što se samo po sebi podrazumeva. Autobiografija, ukoliko tako nešto uistinu postoji, nalik je tome da od zeca tražimo da nam opiše kako izgleda dok skakuće kroz travu u polju. Kako bi on to mogao da zna? Ako pak želimo da čujemo priču o polju, niko to od njega ne ume bolje da nam ispriča – dokle god imamo na umu da smo uskraćeni za sve one stvari koje zec nije u sranju da opazi.

Ovo govorim sa sigurnošću naučnika koji je svoju karijeru zasnovao na takvim distinkcijama. Ipak, moram priznati da su me memoari moje

drage prijateljice Nite Sajuri naterati da ponovo razmislim o svojim pogledima. Jeste, Nita nam upravo osvetljava vrlo tajanstven svet u kojem je živela – što je, ako hoćete, ono kako zec vidi polje. Možda i ne može biti boljeg svedočenja o neobičnom životu gejše od ovog koji pruža Sajuri. Ali ona istovremeno ostavlja i svedočanstvo o sebi koje je daleko potpunije, tačnije i čarobnije od dosadnog poglavlja u knjizi *Sjajni dragulji Japana* u kojem se razmatra njen život, ili od različitih tekstova o njoj koji su godinama objavljivani u časopisima. Čini se da, barem u slučaju ove neuobičajene teme, niko memoaristkinju nije tako dobro poznao kao ona samu sebe.

To što je Sajuri postala važna ličnost bila je čista slučajnost. I druge žene vodile su sličan život. Slavna Kato Juki – gejša koja je zarobila srce Džordža Morgana, nećaka Ž. Pjerpona, i postala tokom prve decenije ovog veka njegova nevesta u egzilu – možda je živela i neobičniji život od onoga koji je živela Sajuri. Ali, jedino je Sajuri svoju sagu dokumentovala tako potpuno. Dugo sam verovao da je njena odluka da tako učini bila čist slučaj. Da je ostala u Japanu, njen život bi bio isuviše ispunjen da bi mogla i pomišljati na pisanje memoara. Međutim, godine 1956. sticaj životnih okolnosti doveo je Sajuri dotle da emigrira u Sjedinjene Države. Četrdeset narednih godina je stanovala u Voldorf tauersu u Njujorku, gde je, na trideset drugom spratu, osmislila, za svoju dušu, stan u elegantnom japanskom stilu. Pa i tada, njen život je nastavio svojim mahnitim korakom. Kroz Sajurin je stan, više nego ikada, prolazilo japanskih umetnika, intelektualaca, značajnih poslovnih ljudi – čak i ministara, pa i jedan do dvojice gangstera. Nisam je poznao sve dok nas 1985. jedan poznanik nije upoznao. Kao neko ko je proučavao Japan, nailazio sam na Sajurino ime, iako o njoj gotovo ništa nisam znao. Naše je prijateljstvo postajalo sve jače, i ona mi se sve više i više poveravala. Jednog dana sam je zapitao da li bi, uopšte, dozvolila da njena priča bude objavljena.

– Pa, Džejkob-sane, možda i bih, ako bi je ti zapisivao – rekla mi je.

I tako smo počeli naš posao. Sajuri je bila izričita u tome da želi da diktira svoje memoare a ne da ih piše sama, jer, kako je objasnila, toliko je bila navikla da razgovara „licem u lice“ da bi jedva umela da bilo šta preduzme a da u sobi nema nekog ko bi je slušao. Pristao sam, i rukopis mi je diktirala osamnaest meseci. Sajurinog kjotovskog dijalekta – na kojem se gejše zovu *geiko*, a za kimono se nekada kaže i *obebe* – postao

Memoari jedne gejše

sam svestan tek kada sam se zapitao kako ću njegove nijanse uspeti da prenesem u prevod. Ali, od samog početka osećao sam da se gubim u njenom svetu. Uglavnom smo se nalazili uveče; dugogodišnja navika je učinila da je baš u to vreme Sajurin um najživlje radio. Obično je više volela da budemo u njenom stanu u Voldorf tauersu, ali smo se, s vremena na vreme, sretali u privatnoj prostoriji japanskog restorana na Park aveniji, gde su je dobro znali. Naše su sesije najčešće trajale dva do tri sata. Iako smo svaku snimali na traci, njena sekretarica bila je tu da bi prepisala njen diktat, i to je činila vrlo verno. Ali, Sajuri nikada nije govorila u kasetofon ili sekretarici; uvek se obraćala meni. Ako se i kolebala, na nekim mestima, da li da nastavi, ja sam je podsticao. Sebe sam smatrao osnovom na kojoj se zasniva poduhvat, i osećao sam da Sajurina priča nikada ne bi bila ispričana da nije imala poverenja u mene. A sada sam postao svestan da je istina možda obrnuta. Sajuri je, da bi bila sigurna, izabrala mene kao svog pisara, ali je možda sve vreme čekala da se pojavi pravi kandidat.

Ovo nas dovodi do glavnog pitanja: zbog čega je Sajuri želela da ispriča svoju priču? Gejše možda ne polažu nikakav zvanični zavet na ćutanje, ali njegovo postojanje potvrđuje jedinstveno japansko uverenje da ono što se dešava tokom jutra u kancelariji i ono što se dešava uveče iza zatvorenih vrata nema veze jedno sa drugim, i mora uvek ostati razdvojeno. Gejše jednostavno ne svedoče o svojim iskustvima. Poput prostitutki, svojih nižerazrednih kopija, gejše često imaju neuobičajenu privilegiju da znaju da li ova ili ona javna ličnost svoj donji veš zaista oblači prvo navlačeći jednu pa onda drugu nogavicu, kao i svi drugi. Možda su, zahvaljujući tom kreditu, te noćne leptirice svoju ulogu smatrale vrstom javnog poverenja, no, u svakom slučaju, gejša koja bi prekršila to poverenje dovela bi sebe u neodrživ položaj. Prilike u kojima je Sajuri ispričala svoju priču bile su neuobičajene po tome što niko u Japanu nije više imao moć nad njom. Njene veze sa domovinom već su pukle. To nam, bar jednim delom, objašnjava zbog čega se Sajuri nije više osećala obaveznom na ćutanje, ali ne i zašto je odlučila da govori. A to pitanje sam se plašio da joj postavim; šta ako se, razmišljajući o sopstvenim dvoumljenjima, predomisli? Čak i kada je rukopis bio gotov, nisam pozeleo da je to zapitam. Tek kada je od izdavača primila svoj predujam, osetio sam se sigurnim da je upitam zbog čega je želela da svedoči o svome životu?

– A kako bih drugačije ispunila vreme ovih dana? – odgovorila je.

Čitaocu ostavljam da prosudi da li su njeni razlozi uistinu bili tako jednostavni.

Iako je bila raspoložena da se njena biografija zabeleži, Sajuri je ipak insistirala na izvesnim uslovima. Želela je da rukopis bude objavljen tek posle njene smrti i posle smrti nekoliko muškaraca koji su bili vrlo značajni u njenom životu. Kao što će se videti, ona ih je nadživela. Sajuri je mučila briga da, zbog onog što otkriva, nekome ne bude neugodno. Imena sam ostavio neizmenjena gde je god bilo moguće, iako je Sajuri, tokom sastanaka, prikrivala identitete određenih muškaraca tako što je, kako je već uobičajeno kod gejši, mušterije označavala epitetima. Čitalac može pogrešno razumeti njenu pravu nameru ako, kada naiđe na likove kao što je g. Sneško – kome se nadimak sam nametnuo zbog njegove peruti – poveruje da Sajuri to čini iz zabave.

Kada sam od Sajuri zatražio dopuštenje da koristim kasetofon, želeo sam jedino da se osiguram od mogućih grešaka koje je, prilikom transkripcije, možda napravila njena sekretarica. Posle Sajurine smrti, prošle godine, međutim, zapitao sam se nisam li imao na umu i drugi razlog – da sačuvam njen glas koji je posedovao onu izražajnost na kakvu sam retko nailazio. Obično je govorila meko, onako kako se i može očekivati od žene čiji je posao bio zabavljanje muškaraca. Ali, kada bi poželela da preda mnom oživi neku scenu, njen glas je bio u stanju da me natera da pomislim kako se u sobi nalazi bar šestoro ili osmoro ljudi. I sada, poatkad uveče, u svojoj radnoj sobi, puštam te njene trake i shvatam da mi je teško da poverujem da više nije među živima.

JAKOB HARHOJS ARNOLD RUSOF,
PROFESOR ISTORIJE JAPANNA

Poglavlje 1.

Pretpostavimo da sedimo u jednostavnoj sobi sa pogledom na vrt i da ti ja, dok čavrljamo pijuckajući zeleni čaj i podsećajući se nečega što se davno desilo, kažem: „Onog popodneva kada sam se upoznala sa“, i tako dalje i tako dalje... „bilo je najbolje, ali i najgore popodne u mom životu.“ Očekivala bih da spustiš šoljicu i kažeš: „Pa, dobro, šta je od ta dva? Da li je bilo najbolje ili najgore? Jer, nije baš moguće da bude i jedno i drugo!“ Bilo bi sasvim normalno da se i ja nasmejem samoj sebi i da se složim sa tobom. Ali, jeste tačno da je popodneva kada sam se upoznala sa gospodinom Tanakom Ičiom uistinu bilo i najbolje i najgore u mom životu . Toliko me je opčinio, čak i miris ribe kojim su odisale njegove ruke bio je poput parfema. Da ga nisam upoznala, sigurna sam, nikada ne bih postala gejša.

Nisam bila ni rođena ni podizana da budem gejša iz Kjota. Nisam čak ni rođena u Kjotu. Ja sam kćerka ribara iz mestašca po imenu Joroido na obali Japanskog mora. Osim šaćici ljudi, nikada nikome nisam rekla ni reč o Joroidu, o domu u kojem sam odrasla, o mojoj majci i mom ocu, niti o mojoj starijoj sestri – a najmanje o tome kako sam postala ili šta to znači biti gejša. Većina ljudi bi volela da i dalje zamišlja kako su i moja majka i baka bile gejše, kako sam ples počela da učim istog časa kada je majka prestala da me doji, i tako dalje, i tome slično. Tako sam jednog dana, pre mnogo godina. sipala sake nekom muškarcu koji je. onako usput, slučajno. spomenuo da je nedelju dana ranije bio u Joroidu. Bože, osetila sam se poput ptice kada preleti okean i naiđe na biće

koje poznaje njeno гнездо. Bila sam toliko iznenađena da nisam mogla da se suzdržim i da ne kažem:

– Joroido! Pa, tamo sam ja odrasla!

Siromah! Na licu mu se mogao prepoznati najširi mogući dijapazon promena osećanja. Usrdno se trudio da se nasmeši, iako mu to nije baš najbolje polazilo za rukom, jer nije mogao da sa lica izbriše izraz zapanjenosti.

– Joroido? – rekao je. – Ne misliš valjda ozbiljno?

Odavno sam izvrsno uvežbala osmeh koji sam nazivala mojim „no osmehom“, jer je ličio na no masku čije su crte sleđene. Njegova je prednost u tome da ga ljudi mogu tumačiti kako god oni žele; možeš samo da zamisliš koliko sam se puta na njega oslanjala. Odlučila sam da je najbolje da ga i sada iskoristim i, naravno, uspelo je. Pre nego što je počeo da se smeje grohotom, čovek je gotovo ostao bez daha i prosuo celu šoljicu sakea koju sam mu upravo sipala što je, sigurna sam, pre bilo posledica olakšanja nego nečeg drugog.

– Kakva pomisao! – rekao je, još jednom se zasmejavši. – Ti, odrasla u rupi kakva je Joroido. To je kao da kuvaš čaj u kofi! – I kada se ponovo nasmejao, kazao mi je:

– Eto, zašto si ti toliko zabavna, Sajuri-san. Ponekad skoro da i poverujem kako su tvoje male šale istinite.

Ni sama ne volim baš preterano o sebi da mislim kao o šolji čaja skuvanog u kofi, ali pretpostavljam da, u neku ruku, to jeste istina. Konačno, jesam odrasla u Joroidu, a nikom ne bi čak ni u snu palo na pamet da makar i natukne kako je to očaravajuće mesto. Teško da ga je ikada iko posetio. Što se tiče ljudi koji u njemu žive, oni nikada i nemaju priliku da odu iz njega. Sigurno se pitaš kako sam ga, onda, ja napustila. I tu počinje moja priča.

Živela sam u onome što sam, u našem ribarskom selu kod Joroida, zvala „cvcrcnutim kućerkom“. Nalazio se u blizini litice koju je vetar sa okeana uvek šibao. Dok sam bila mala, mislila sam kako je okean jako nazebao jer je uvek hripao, a onda bi prošlo neko vreme pre nego što bi užasno kinuo, što je bilo praćeno naletom vetra i strašnim rasprskivanjem morske pene. Zaključila sam da je naša kućica morala biti uvređena time

Memoari jedne gejše

što joj je, s vremena na vreme, okean kijao u lice pa se naginjala unazad pošto je htela da mu se skloni sa puta. Najverovatnije da bi se i srušila da moj otac nije nacepao rebra olupine nekog ribarskog broda kako bi podupro strehu, zbog čega je kuća ličila na nesigurnog starca koji se oslanja na štaku.

U tom cvrcnutom kućerku živela sam nečim što bi se moglo nazvati nahereni život. Od najranijih godina, mnogo više sam ličila na majku nego na oca i sestru. Majka je govorila da je to zato što smo i sazdate isto, ona i ja – i jeste bilo tačno da smo obe imale iste neobične oči kakve gotovo uopšte ne možete videti u Japanu. Umesto da su, kao i kod svih drugih, tamnosmeđe, oči moje majke bile su prozračnosive, a moje su bile potpuno iste. Kada sam bila mala, rekla sam majci kako mislim da je neko iskopao rupu u njenim očima i da se sve mastilo iscedilo, što je njoj bilo veoma smešno. Vračare su govorile kako su majčine oči tako hladne, jer u njoj ličnosti voda toliko preovlađuje da su preostala četiri elementa jedva i prisutna – a to je i razlog zbog kojeg su se, objašnjavale su, majčine crte tako nesrećno uklapale. Ljudi iz sela često su govorili kako je moja majka trebalo da bude retko privlačna žena, jer su takvi bili njeni roditelji. Ipak, breskva ima divan ukus, a ima ga i pečurka, a svejedno se to dvoje ne može spojiti; i to je bila ona užasna šala koju je priroda odigrala sa mojom majkom. Imala je napućene usne na svoju majku, ali oštru vilicu na oca, što je delovalo kao delikatna slika u suviše debelom ramu. Ljupke sive oči prekrivale su duge trepavice koje mora da su njenog oca činile naočitim, ali su njenom licu davale izraz zastrašenosti.

Moja majka uvek je govorila da se za mog oca udala jer je u svojoj ličnosti imala suviše vode, a on pak u svojoj suviše drveta. Ljudima koji su moga oca poznavali odmah bi bilo jasno o čemu je govorila. Voda od jednog mesta do drugog teče brzo, i uvek pronade pukotinu da se probije. Drvo se, s druge strane, drži čvrsto za zemlju. U slučaju mog oca, to je bilo dobro jer je bio ribar, a čoveku sa drvetom u svojoj ličnosti lepo je na moru. U stvari, mome ocu je na moru bilo prijatnije nego bilo gde drugde, i nikada ga nije mnogo napuštao. Mirisao je na more čak i posle kupanja. Kada nije ribario, sedeo je na patosu u našoj mračnoj prednjoj sobi i krpio ribarsku mrežu. Da je mreža kojim slučajem bila neko zaspalo stvorenje, moj otac ga, brzinom kojom je radio, svakako ne bi

probudio. Sve je radio tako sporo. Čak i kada bi odlučio da pokaže izraz koncentrisanosti, pre biste vodu za kupanje sakupili kap po kap nego što bi se preobličile crte njegovog lica. A lice mu je bilo duboko izborano, i u svakoj bori zakopao je ovu ili onu brigu, tako da skoro i nije delovalo kao njegovo sopstveno lice već više kao drvo na čijim su se svim granama šćućurila ptičja gnezda. Moj je otac vodio stalnu borbu da zagospodari svojim licem i uvek je zbog tog napora izgledao iscrpljeno.

Kada mi je bilo šest ili sedam godina, saznala sam nešto o mom ocu što nisam znala. Jednog dana zapitala sam ga: „Tatice, zašto si toliko star?“ Podigao je obrve tako da su ličile na male naherene kišobrane iznad očiju. Onda je duboko uzdahnuo, odmahnuo glavom i rekao: „Ne znam.“ Kada sam se okrenula majci. uputila mi je pogled kojim mi je poručila da će mi ona, neki drugi put, odgovoriti na to pitanje. Sledećeg dana me je, ne prozborivši ni reč, povelala nizbrdo ka selu i skrenula na stazu prema groblju u šumi. Odvela me je da tri groba sa tri bela spomenika, mnogo viša od mene, koja su se nalazila na kraju groblja. Na njima su se nalazili strogi crni znaci, ispisani od vrha do dna, ali ja sam kratko išla u školu u našem mestašcetu da bih znala gde se jedan završava a gde drugi počinje. Majka je pokazala na jedan grob i rekla: „Nacu, žena Sakamota Minorua.“ Sakamoto Minoru bilo je ime moga oca. „Umrlo u dvadeset četvrtoj, u devetnaestoj godini Meidžija.“ Onda je pokazala na sledeći: „Jiničiro, sin Sakamota Minorua, umro sa šest godina, u devetnaestoj godini Meidžija“, i sledeći, koji je bio identičan, osim imena, Masao, i godina, kojih je bilo tri. Trebalo mi je vremena da shvatim da je moj otac bio već jednom davno oženjen, i da je njegova cela porodica umrla. Ubrzo potom, vratila sam se tim grobovima i, dok sam stajala kraj njih, shvatila da je tuga veoma teška stvar. Telo mi je bilo duplo teže no što je bilo samo tren pre toga, kao da su me ovi grobovi vukli nadole, ka sebi.

Sa svom tom vodom i svim tim drvetom, njih dvoje trebalo je da čine dobru ravnotežu i da stvore decu sa ispravnim rasporedom elemenata. Ubeđena sam da su i sami bili iznenađeni kada su im deca završila samo sa jednim od njih. Jer, nisam samo ja sva bila na majku, pa sam nasledila čak i njene neobične oči; moja sestra Sacu bila je isti otac. Sacu je

Memoari jedne gejš

bila šest godina starija od mene i, budući starija, mogla je da čini stvari koje ja nisam. Ali, Sacu je imala izvanredan talenat da sve što uradi učini tako da se to završi potpunom propašću. Na primer, ako biste je zamolili da iz lonca na šporetu sipa supu u posudu, ona bi taj posao uradila, ali tako da bi joj to presipanje uspelo samo čistom srećom. Jednom se, čak i posekla na ribu, pritom ne mislim na nož kojim je čistila ribu. Ribu je, penjući se ka brdu iz sela, nosila uvijenu u hartiju kada joj je iskliznula iz ruku i u padu joj jednim perajem posekla nogu.

Naši roditelji su, osim Sacu i mene, mogli imati još dece, tim pre što je moj otac želeo sina kako bi sa njim išao u ribarenje. Ali, kada mi je bilo sedam godina, majka se strahovito razbolela od nečega što je verovatno bio rak kostiju, mada u to vreme nisam znala o čemu je reč. Njeno jedino bekstvo od tegoba bilo je spavanje, što je i činila, po ugledu na mačke – znači, manje ili više stalno. Meseci su prolazili, i ona je najveći deo vremena provodila u spavanju. Uskoro je, čim bi se probudila, počinjala da ječi. Znala sam da se nešto u njoj menja brzo, ali zbog toliko mnogo vode u njenoj ličnosti nije mi se činilo zabrinjavajućim. Nekada bi slabila, ali ponovo bi brzo i jačala. Kada mi je bilo devet godina, kosti njenog lica počele su da bivaju upadljive i više nikada nije povratila uobičajenu težinu. Nisam shvatala da voda iz nje ističe zbog bolesti. Baš kao što prirodno raskvašena morska trava postaje lomljiva čim se osuši, tako je i mojoj majci ponestajalo sve više i više njene tečnosti.

A onda, jednog popodneva, dok sam sedela na parketu naše zamračene prednje sobe i pevala cvrčku koga sam pronašla tog jutra, začula sam neki glas kako viče s vrata:

– Oj! Otvori! Ja sam, doktor Mijura!

Doktor Mijura je u naše ribarsko selo dolazio jednom nedeljno i, otako se moja majka razbolela, smatrao je dužnošću da se popne uzbrdo da bi video kako joj je. Moj je otac tog dana bio kod kuće jer je dolazila strašna oluja. Sedeo je na svom uobičajenom mestu na podu dok su njegove velike šake, nalik pauku, bile upletene u ribarsku mrežu. Na trenutak je uperio pogled ka meni i podigao jedan prst. To je značilo da od mene očekuje da otvorim vrata.

Doktor Mijura je bio vrlo važan čovek – ili smo bar mi u selu u to verovali. Studirao je u Tokiju i navodno je znao više kineskih znakova od bilo koga drugog. Bio je isuviše ponosan da bi obraćao pažnju na nekog

poput mene. Kada sam mu otvorila vrata, skinuo je cipele i, prošavši pored mene, stupio u kuću.

– Pa, Sakamoto-sane – rekao je mome ocu – voleo bih da živim kao ti, po ceo-celcati dan na moru da pecam. Kako je to sjajno! A onda, kada je ružno vreme, da se odmaram. Vidim da ti žena još spava – nastavio je. – Šteta. Mislio sam da je pregledam.

– O? – rekao je moj otac.

– Znaš, neću dolaziti iduće nedelje. Možda bi mogao da je probudiš? Mom ocu je trebalo vremena da oslobodi ruke iz mreže, ali je najzad uspeo.

– Čijo-čan – rekao mi je – daj doktoru šolju čaja.

Moje ime je u ono vreme bilo Čijo. Tek mnogo godina kasnije znaće me po mom imenu gejše, Sajuri.

Otac i doktor su otišli u drugu sobu, gde je majka ležala i spavala. Pokušala sam da prisluškujem na vratima, ali sam mogla da čujem samo kako majka ječi, a ništa od onoga što su govorili. Zaokupila sam se pravljenjem čaja, a doktor je ubrzo izašao, trljajući ruke i izgleđajući vrlo ozbiljno.

Otac je došao za njim, i obojica su sela za sto u sredini.

– Došlo je vreme da ti nešto kažem, Sakamoto-sane – počeo je doktor Mijura.

– Treba da porazgovaraš sa nekom od žena u selu. Možda sa gospođom Sugi. Zamoli je da sašije lepu novu haljinu za tvoju ženu.

– Ja nemam para, doktore – kazao je moj otac.

– Svi smo u poslednje vreme osiromašili. Ja te shvatam... Ali, duguješ to svojoj ženi. Ne bi trebalo da umre u tim dronjcima koje ima na sebi.

– Hoće li uskoro umreti?

– Još nekoliko nedelja, možda. Ima strašne bolove. Smrt će je osloboditi.

Posle toga, njihove glasove nisam više čula; u mojim ušima zagospodario je zvuk nalik krilima ptice koja uzleće u panici. Možda je to bilo moje srce, ne znam. Ali, ako si ikada video pticu koja je uhvaćena u velikom hodniku hrama i koja traži da nekako izađe, e takva je bila reakcija moga uma. Nikada mi nije prošlo kroz glavu da će moja majka nastaviti da boluje. Ne kažem da se nikada nisam zapitala šta bi se moglo desiti da ona umre; jesam se pitala, ali na isti način na koji sam pomišljala šta može da se desi ako nam kuća nestane u zemljotresu. Teško da bi posle nečega takvog života uopšte i bilo.

– Mislio sam da ću ja prvi umreti – govorio je moj otac.

Memoari jedne gejš

– Ti si star čovek, Sakamoto-sane. Ali, dobrog si zdravlja. Mogao bi da poživiš bar još pet-šest godina. Ostaviću ti još ovih pilula za ženu. Možeš joj dati i dve odjednom, ako bude trebalo.

Još su malo pričati o lekovima, a onda je doktor Mijura otišao. Otac je seo na pod i ostao tako neko vreme, ćuteći, meni leđima okrenut. Nije imao na sebi košulju. Koža na leđima bila mu je omlitavela; što sam ga duže posmatrala, to je više počinjao da mi liči na neku neobičnu gomilu oblika i materijala. Kičma mu je bila poput staze pune kvrga. Glava, sa bezbojnim mrljama, mogla je biti izbrazdano voće. Ruke su mu bile štapovi obavijeni starom kožom, koja je visila sa dve izrasline. Ako mi majka umre, kako ću moći da dalje živim u kući s njim? Nisam želela da odem od njega, ali bio on tu ili ne, kuća će biti podjednako prazna kada je moja majka napusti.

Najzad je otac šapatom rekao moje ime. Došla sam i kleknula pored njega.

– Da ti kažem nešto važno – rekao je.

Lice mu je bilo ozbiljnije nego obično, a oči mu kružile kao da nije više mogao da ih kontroliše. Mislila sam da se bori s tim kako da mi kaže da će majka uskoro umreti, ali je on jedino izgovorio:

– Idi dole u selo. Donesi nešto tamjana za oltar.

Naš majušni Budin oltar stajao je na staroj košari pored ulaza u kuhinju; bila je to jedina vredna stvar u našem cvrcnutom kućerku. Ispred grubo izrezbarenog Amide, Bude Zapadnog raja, stajale su crne pogrebne pločice na kojima su bila ispisana budistička imena naših mrtvih predaka.

– Ali, oče... imaš li još nešto da mi kažeš?

Nadala sam se da će odgovoriti, ali on je samo mahnuo rukom, što je značilo da treba da odem.

Staza koja je vodila od naše kuće pratila je ivicu stena uz more pre nego što će zaokrenuti ka unutrašnjosti, prema selu. Ići njome po danu kao što je bio ovaj bilo je teško, ali sećam se da sam osećala zahvalnost što mi je žestoki vetar odvlačio misli od stvari koje su me mučile. More je bilo pobesnelo, talasi su bili nalik kamenu isklesanom u oštrice, dovoljno britke da poseku. Činilo mi se da se ceo svet osećao baš onako kako sam

se ja osećala. Nije li život poput oluje koja stalno spira ono što je, samo tren ranije, postojalo i ostavlja za sobom jalovost i neprepoznatljivost? Nikada mi ranije takva misao nije pala na pamet. Da bih pobegla od nje, sjurila sam se niza stazu sve dok mi pred očima nije iskrsnula slika sela, dole ispod mene. Joroido je bilo malo mesto, baš na ivici uvale. Draga je obično bila tačkasta od brojnih ribara, ali danas sam mogla da vidim samo nekoliko brodića kako se vraćaju – meni su ličili, kao i uvek, na vodene bube koje odskaču od površine. Oluja je sada ozbiljno nailazila; mogla sam da čujem njenu huku. Ribari u dragi počeli su da se gube iza kišne zavesе, a onda su potpuno nestali. Mogla sam da vidim oluju kako grabi uz padinu, ka meni. Prve kapi su me pogodile kao prepeličja jaja, i u roku od par sekundi bila sam mokra kao da sam pala u more.

Joroido je imao samo jedan put koji je vodio do samih ulaznih vrata Japanske obalske kompanije za plodove mora, kompanije koja se nalazila u nizu kuća čije su prednje sobe bile iskorišćene za prodavnice. Pretrčala sam preko ulice prema kući Okada u kojoj je prodavan tekstil, ali onda mi se nešto desilo – jedna od onih trivijalnih stvari koje ostavljaju dalekosežne posledice, kao recimo ona kad čovek pogreši u koraku pa padne pred voz. Tucani prljavi put bio je klizav od kiše, i stopalo mi je podletelo pod telo. Pala sam napred, na jednu stranu lica. Pretpostavljam da sam se onesvestila, jer se sećam samo neke obamrlosti i osećaja da mi je u ustima nešto što želim da ispljunem. Čula sam glasove i osetila kako me je neko okrenuo na leđa; podigli su me i poneli. Rekla bih da su me odneli u Japansku obalsku kompaniju za plodove mora, jer sam osetila kako me obavija miris ribe. Čula sam zvuk pljuskanja kad je neko gurnuo upecanu ribu sa jednog od drvenih stolova na pod i položio me na sluzavu površinu. Znala sam da sam mokra od kiše i krvava, i da sam bila bosa i prljava, i da na sebi imam seljačku odeću. Ono što nisam znala bilo je da je to bio trenutak koji će promeniti sve. Jer, kada sam, takva kakva sam, podigla pogled, shvatila sam da gledam u lice gospodina Tanake Ičira.

Često sam ranije viđala gospodina Tanaku u našem selu. Živeo je u mnogo većem mestu u blizini, ali je dolazio svaki dan, jer je njegova porodica bila vlasnik Japanske obalske kompanije za morske plodove. On nije nosio seljačku odeću kao ribari, već kimono za muškarce, sa odgovarajućim pantalonama zbog kojih mi je ličio na ilustracije samuraja,

Memoari jedne gejše

kakve si možda video. Koža mu je bila glatka i zategnuta kao na bubnju; jagodične kosti bile su sjajni brežuljci, kao hruskava koža ribe na žaru. Uvek mi je bio privlačan. Kad god sam se sa drugom decom na ulici igrala krpenjače a gospodin Tanaka tuda slučajno prolazio, izlazeći iz kompanije za morske plodove, uvek sam prestajala sa onim što sam u tom času radila da bih mogla da ga gledam.

Tako sam ležala na tom ljigavom stolu dok je gospodin Tanaka pregledao moju usnu, spuštajući je dole i okrećući mi glavu čas tamo, čas ovamo. Odjednom je uhvatio pogled mojih sivih očiju uprtih sa takvom očaranošću u njegovo lice, pošto nisam mogla da se pretvaram da ne gledam u njega. Nije mi uzvratio prezirom, kao da sam bestidna devojka, ali nije ni sklonio pogled, kao da je svejedno gde gledam ili šta mislim. Gledali smo se oboje netremice jedan dugi tren – tako dug da sam se naježila, iako je oko nas lebdeo zagušljivi vazduh morske kompanije.

– Ja te znam – najzad je progovorio. – Ti si mala starog Sakamota.

Još kao dete sam znala da je gospodin Tanaka svet oko sebe video onakvim kakav je; nikada nije imao onaj zaneseni pogled moga oca. Moj otac je, čini mi se, video sok kojim panjevi borova krvare, i krugove svetlosti na nebu tamo gde je sunce bilo zakriljeno oblacima. Gospodin Tanaka je živio u svetu koji je bio vidljiv, čak i kad mu nije baš uvek bilo drago što je tu. Znala sam da on primećuje drveće, i blato, i decu na ulici, ali nisam imala razloga da verujem da je mene ikada primetio.

Možda su mi se zato, kada je počeo da govori, oči napunile suzama.

Gospodin Tanaka me je podigao da sednem. Mislila sam da će mi reći da odem, ali umesto toga, on je kazao: „Nemoj da gutaš tu krv, malena. Osim ako nećeš da ti se u stomaku stvori kamen. Da sam na tvom mestu, ja bih je ispljunuo na pod.“

– Devojčina krv, gospodine Tanaka? – rekao je jedan od muškaraca. Ovde, gde držimo ribu?

Ribari su strahovito sujeverni, znaš. Oni naročito ne vole da žene imaju bilo šta sa ribarenjem. Jedan čovek iz našeg sela, gospodin Jamamura, otkrio je jednog jutra svoju kćerku kako se igra u njegovom brodiću. Istukao ju je štapom, a onda je sakeom i ceđi toliko ribao brod da je izbledeo boju drveta. Čak i to nije bilo dovoljno; gospodin Jamamura je doveo šintoističkog sveštenika da osvešta brod. Sve to zato što se njegova

igrala tamo gde je hvatana riba. A sada je gospodin Tanaka predlagao da ispljunem krv na pod prostorije u kojoj je čišćena riba.

– Ako se bojiš da će njen ispljuvak sprati nešto od riblje iznutrice – rekao je gospodin Tanaka – odnesi ih kući. Ja je bar imam koliko mi duša želi.

– Ne radi se o ribljoj iznutrici, gospodine.

– A ja kažem da će njena krv biti nešto najčistije što je palo na ovaj pod otkako smo se ti i ja rodili. Hajde – rekao je gospodin Tanaka, ovog puta se obraćajući meni. – Ispljuni.

Sedela sam na tom sluzavom stolu, ne znajući šta da učinim. Mislila sam kako će biti užasno ako ne poslušam gospodina Tanaku, ali ne bih smogla snage da pljunem da se jedan od ribara nije nagnuo u stranu i pritisnuo prstom nozdrvu kako bi izduvao nos na pod. Pošto sam to videla, više nisam mogla da izdržim da i za tren zadržim bilo šta u ustima, i pljunula sam na pod baš kada mi je gospodin Tanaka rekao da to učinim. Svi muškarci su otišli zgroženi, osim pomoćnika gospodina Tanake, po imenu Sugi. Gospodin Tanaka mu je kazao da ode i da dovede doktora Mijuru.

Rekla sam gospodinu Tanaki da je doktor nekoliko minuta ranije bio u našoj kući.

– Gde je tvoja kuća? – upitao me je gospodin Tanaka.

– To je cvrcnuti kućerak gore, na stenama.

– Kako to misliš 'cvrcnuti kućerak'?

– To je ona kuća malo nakrivljena u stranu, kao da je previše popila.

Činilo se da gospodin Tanaka ne zna šta da odgovori: „Dobro, Sugi, kreni prema Sakamotovom cvrcnutom kućerku i potraži doktora Mijuru. Neće ti biti teško da ga pronadeš. Samo oslušni krike pacijenata koje pregleda.“

Mislila sam da će gospodin Tanaka da se vrati poslu pošto Sugi ode, ali on je dugo ostao pored stola, gledajući me. Osetila sam kako lice počinje da mi gori. Najzad je on rekao nešto što mi se učinilo vrlo mudrim.

– Imaš masnicu na licu, mala Sakamotova kćerko.

Otišao je do fioke i izvadio ogledalce da bi mi je pokazao. Usna mi je bila naduvena i modra, baš kao što je kazao.

– Ali, ono što u stvari želim da znam – nastavio je – jeste zašto su ti oči tako predivne i kako to da ne ličiš više na tvog oca?

Memoari jedne gejše

– Oči su mi mamine – rekla sam. – Ali, što se tiče moga oca, on je tako izboran da nikada nisam ni saznala kako u stvari izgleda.

– I ti ćeš jednog dana imati bore.

– Ali, neke od njegovih bora su deo njega oduvek – kazala sam. – Glava mu je pozadi isto staračka koliko i čelo, ali je glatka kao jaje.

– Nije baš lepo da tako govoriš o tvome ocu – rekao mi je gospodin Tanaka. – Ali, pretpostavljam da je to istina.

Onda je izgovorio nešto zbog čega mi je lice toliko pocrvenelo da sam sigurna da su mi usne bile bele.

– Kako onda da tako jedan star izboran čovek sa jajetom umesto glave bude otac prelepoj devojci kao što si ti?

U godinama koje će doći, nazivali su me prelepom mnogo češće nego što se mogu setiti. Doduše, za gejše uvek, naravno, kažu da su prelepe, čak i za one koje to nisu. Ali, kada mi je to rekao gospodin Tanaka, pre nego što sam uopšte čula da postoji neko kao gejša, skoro da sam poverovala da je to istina.

Pošto se doktor Mijura pobrinuo za moju usnu i pošto sam kupila tamjan po koji me otac poslao, krenula sam kući u takvom uzbuđenju da mi se činilo – da sam mravinjak, u meni ne bi bilo toliko žmaraca. Mislim da bi mi bilo lakše da su mi se sve emocije kretale u jednom smeru, ali nije bilo tako jednostavno. Lebdela sam kao papirić na vetru. Negde između različitih misli o mojoj majci – negde izvan bola zbog moje usne – ugnezdila se prijatna misao koju sam ponovo i ponovo pokušavala da prizovem i na koju sam želela da se usredsredim. Bila je to misao o gospodinu Tanaki. Zaustavila sam se na steni i gledala u more, gde su talasi i posle oluje bili poput oštrog kamena, i u nebo koje je poprimilo smeđe tonove gliba. Uverivši se da me niko ne gleda, stegnula sam tamjan na grudi i izgovarala ime gospodina Tanake u vetar koji je zavijao, i još jednom i još jednom, sve dok nisam bila zadovoljna muzikom svakog tona koji sam osetila. Znam da zvuči luckasto kada to kažem – uistinu i jeste tako bilo. Ali bila sam samo zbunjena malena devojčica.

Pošto smo večerali i pošto je moj otac sišao u selo da gleda druge ribare kako igraju japanski šah, Sacu i ja smo ćuteći spremile kuhinju. Pokušala sam da se prisetim kako sam se osećala zbog gospodina Tanake,

ali u hladnoj tišini kuće to je iščilelo iz mene. I umesto toga, osećala sam uporni i ledeni užas pri pomisli na bolest moje majke. Zapitala sam se koliko će proći dok je ne sahranimo na seoskom groblju, gde poživaju članovi porodice moga oca. Šta će posle biti sa mnom? Kada mi majka umre, Sacu će doći na njeno mesto, pretpostavljam. Posmatrala sam sestru kako riba gvozdeni lonac u kojem se kuvala supa; iako se nalazio ispred nje – iako je u njega gledala – bila sam sigurna da ga ne vidi. Najzad sam joj rekla:

– Sacu-san, nije mi dobro.

– Idi napolje i okupaj se – kazala mi je i mokrom rukom uklonila neobuzdanu kosu koja joj je padala u oči.

– Ne želim da se kupam – rekla sam. – Sacu, mama će umreti...

– Ovaj lonac je naprsnuo. Vidi!

– Nije naprsnuo – odvratila sam. – Ta linija je oduvek tu.

– Ali, kako je onda voda prošla kroz nju?

– Ti si je po njemu prosula. Videla sam.

Na trenutak bih rekla da je Sacu osetila nešto snažno, što se odrazilo na njenom licu kroz krajnju zbunjenost kroz koju su se, i inače, odražavala i sva druga njena osećanja. Ali nije mi više rekla ni reč. Samo je uzela lonac sa šporeta i krenula prema vratima da ga baci.